

ROBI PE URANUS

Ioan Popa s-a născut pe 1 august 1955 în localitatea Negreni din comuna Dărmănești, județul Argeș. Urmează cursurile Școlii Militare de Ofițeri de Tancuri din Pitești, pe care o absolvă cu gradul de locotenent. Repartizat la Regimentul de Tancuri Pantelimon, București, intră în conflict cu aparatul de partid al regimentului și este amenințat cu trecerea în rezervă. În 1985 ia drumul coloniilor militare de muncă, pentru ca în cele din urmă să ajungă pe Platforma Uranus, unde muncește până la căderea regimului comunist. În mai 1990, e numit redactor al gazetei militare *La Datorie* și devine membru al Uniunii Scriitorilor din România. În august 1992 devine redactor al revistei *Poliția Română*. În același an, publică la Humanitas prima ediție din *Robi pe Uranus*, în care descrie infernul coloniilor militare comuniste de muncă și din cauza căreia va fi înlăturat din armată. Foștii politrucii reacționează violent și cer ca Ioan Popa să fie deferit Tribunalului Militar pentru „trădare de secrete de stat“.

În afara volumului *Robi pe Uranus*, care apare acum în ediție integrală, Ioan Popa a mai publicat patru cărți: *Dincolo de timp*, *Întoarcerea din exil*, *Scrisoare către Pacea* și *A șaptea dictatură din România*. Semnează totodată numeroase reportaje, interviuri și articole.

IOAN POPA

ROBI PE URANUS

Cum am construit Casa Poporului

HUMANITAS

BUCUREȘTI

Redactor: Radu Paraschivescu
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Cristina Jelescu
DTP: Florina Vasiliu, Dan Dulgheru

Tipărit la Monitorul Oficial R.A.

© HUMANITAS, 2012

ISBN 978-973-50-3632-4
Descrierea CIP este disponibilă
la Biblioteca Națională a României.

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0372 743 382, 0723 684 194

*În memoria Elenei Iosub (născută Oprea),
profesoară de limba și literatură rusă în Pitești
și soră a mamei mele, Maria*

*În amintirea soldaților, a ofițerilor și a subofițerilor
care au murit pe șantierele economiei naționale
și a tuturor celor care și-au pierdut viața
în detașamentele (lagărele) militare de muncă
de la fostul Centru Civic
denumit în cod **Platforma Uranus***

Motto:

„Oriunde ochii mi-i arunc
Văd pretutindeni bice, fiare,
Văd al robiei plânsul lung
Și rușinoase legi murdare!
Și văd canalii mai ales,
Văd nedreptatea stăpânirii,
Văd zeul crud al asupririi,
Văd goana după-un sterp succes.“

Pușkin – *Odă Libertății*

Cuvântul autorului la ediția a II-a

Adresez salutul meu prietenesc tuturor cititorilor mei și tuturor cronicarilor literari care au găsit cuvinte de laudă la adresa acestei cărți încă de la prima ediție (apărută în 1992).

Romanul *Robi pe Uranus* a împlinit anul acesta 20 de ani de la apariție și cunoaște acum a doua ediție. Este o carte care nu va putea fi imitată niciodată de nimeni. Este romanul Casei Poporului (sau romanul Casei Republicii); el a adus la lumină ceea ce politrucii ceaușiști s-au străduit să ascundă de ochii opiniei publice: munca forțată.

Vor exista mereu oameni care vor spune revoltați că România comunistă n-a cunoscut nici lagăre de muncă forțată, nici colonii de muncă, nici călăi, nici asupritori și că, în general, comunismul ceaușist a fost cu mult mai bun decât capitalismul de acum. Unii dintre acești inși mint cu bună-știință, fiindcă au făcut ei înșiși parte din fostele elite comuniste sau au fost chiar torționari comuniști.

Alții sunt sinceri când spun că socialismul ceaușist era raiul de pe pământ. Dar nu trebuie să vă revoltați auzindu-i. Dimpotrivă: trebuie să-i compătimiți. Pentru că astfel de oameni sunt cele mai de plâns victime ale comunismului. Sunt cei înrobiți total, cei îndobitociți definitiv. Acești inși sunt gata să execute orbește poruncile oricărei guvernări. Nu vor ridica obiecții la nimic. Nu vor protesta împotriva vreunui abuz, nu se vor plânge atunci când li se va încălca vreun drept. Sunt cei care nu se vor revolta niciodată, indiferent cât de rea le-ar fi existența, indiferent cât de infernală viața și cât de apăsaătoare legile. Traiul de sclav la stăpân este singurul pe care ei îl cunosc. Libertatea este pentru ei ceva de neînțeles.

Sinceri sau mincinoși, toți cei care neagă munca forțată în comunism sunt asemenea adepților acelei teorii care spune că americanii nu au pus piciorul niciodată pe Lună. Oricâte dovezi și probe le-ai aduce, ei îți vor respinge din start afirmațiile și vor demonstra contrariul cu propriile argumente.

Acest lucru dovedește că societatea modernă dispune de mecanismele necesare pentru ca să folosească la maximum efectele benefice ale libertății de a spune tot ce gândești, dar nu se poate apăra împotriva efectelor distructive ale acestei libertăți.

Apariția cărții a fost considerată din start de către unii ca un imn la adresa capitalismului. Acest lucru este o eroare. *Robi pe Uranus* nu este un imn la adresa capitalismului, ci o revoltă împotriva socialismului ceașșist. Este o carte a curajului de a spune adevărul.

Eu am fost comunist, m-am născut în comunism și am trăit în comunism. Mai mult decât atât, am crezut în ideile comunismului. Când n-am mai crezut în ele, am scris *Robi pe Uranus*. Am avut acest curaj care acum lipsește lumii apusene.

De multe ori marele gânditor și disident rus Soljenițin s-a plâns că, în comparație cu lumea estică din care el venea, lumea țărilor occidentale cunoaște un declin al curajului. Societatea occidentală, spunea el, și-a pierdut curajul civic. De dragul menținerii nivelului de trai bun și al confortului la care a ajuns, lumea occidentală nu mai dorește dispute, dă înapoi din fața oricărei situații conflictuale, își pierde bărbăția în fața oricărui guvern puternic. Am avut ocazia să verific asta pe propria piele.

În 1992 România era condusă de un puternic guvern procomunist și de o elită militaristă comunistă extrem de agresivă. Populația era supusă unui intens proces de spălare a creierului; crimele dictaturii comuniste se rezumau la câteva șabloane: comuniștii nu-i lăsau pe oameni să meargă la biserică să se roage și să se închine la icoane, în țară nu existau televizoare color și ca să cumperi cafea și carne trebuia să stai la coadă. Se mai știa de disidenți anticomuniști precum poezii Mircea Dinescu și Ana Blandiana. Cam la asta se reducea în anii 1990 întreaga descriere a infernului comunist care fusese România.

Apariția cărții *Robi pe Uranus* a avariat grav mașina neocomunistă de propagandă, care s-a văzut dintr-odată pusă în pericol. *Robi pe Uranus* deschidea porțile terifiante pe care comunismul românesc le ținea închise cu o mie de lacăte. Făcea o breșă în seria dezvăluirii adevăratelor crime ale comunismului, altele decât cele admise „oficial“.

Susținerea unei astfel de cărți puna Occidentul în conflict cu puternica și dura conducere comunistă de la București și, așa cum spunea Soljenițin, Occidentul nu avea curajul și nici nu avea chef să inițieze un astfel de conflict. Dacă *Robi pe Uranus* ar fi apărut în Statele Unite, el ar fi devenit instantaneu bestseller și probabil că după el ar fi fost turnate zeci de filme. Dar a apărut în România anilor 1991–1992, care era condusă cu mână de fier de foștii comuniști, iar Occidentul, așa cum spus, dorea liniște, și nu scandaluri cu fostele căpetenii ceaușite.

Așa că s-a mers în continuare pe drumul cunoscut, care era și cel mai comod. Marile democrații ale lumii i-au onorat și i-au răsplătit cu înalte atenții și decorații pe unii dintre scriitorii și intelectualii români care făcuseră gesturi de disidență mai curajoase sau mai discrete, reale ori închipuite.

Robi pe Uranus nu a atras însă atenția nimănui în Occident. Între figura zâmbitoare și telegenică a unor disidenți români vorbind cursiv o engleză perfectă și figura aspră și colțuroasă a fostului ofițer de tancuri care a scris *Robi pe Uranus* și care vorbea doar rusa și franceza (și alea cu poticneli) este lesne de înțeles cine a avut câștig de imagine.

Dar eu sunt convins că nici nu se poate întâmpla altfel în această lume în care Soljenițin a ajuns să fie ironizat ca scriitor și pus în situația de a regreta dispariția URSS și abolirea comunismului în Europa. Între timp bătrânul Soljenițin a murit. Iar lumea merge înainte și fără cei ca el...

La apariție, romanul *Robi pe Uranus* a fost considerat de unii o carte ostilă Armatei Române. Nimic mai fals. Cartea este o pledoarie care susține cauza militarilor români deveniți sub regimul ceaușit mână de lucru și sclavi pe șantierelor și în fabricile socialiste.

Ascultând în 1992 ce le șopteau la ureche consilierii lor despre cartea mea, în generalii și coloneii semidocti și brutali care ținuseră România în genunchi până în 1989 s-au trezit peste noapte intelectualii rafinați, pudibonzi și patrioți care au decretat că un comandant de pluton asupra căruia se arunca în lagăr cu urină, așa cum scrisesem eu, era o imagine mult prea traumatizantă pentru inima delicată și simțitoare a neamului nostru. Inocența națiunii fusese în acest fel abuzată! Stricasem imaginea nepătată a ofițerului român!

Și atunci cei amintiți mai înainte, împreună cu foștii politrucii comuniști și uteciști deveniți după 1989 „ziariști“ ai gazetei militare *La Datorie*, editată de Ministerul Apărării, s-au adresat Corpului de Control al M.Ap.N., mi-au intentat un proces stalinist cu ușile închise și au cerut excluderea mea din Armată, ceea ce ministrul Apărării de atunci a și făcut în 1992 fără să clipească. În loc să adopte punctul de vedere al cărții, conducerea de atunci a M.Ap.N. l-a dezavuat.

În acest fel o coterie de oligarhi înfirtați și bine înfiți în scaunele lor a făcut ca Armata să piardă definitiv poate cea mai mare ocazie de a-și spăla în ochii opiniei publice imaginea compromisă grav de comportamentul brutal și duplicitar din timpul Revoluției și de rolul pe care l-a jucat în procesul și execuția fostului ei comandant suprem.

Toți acei foști politrucii comuniști și uteciști (și nu doar ei!) s-au metamorfozat peste noapte și din dușmani înverșunați ai capitalismului au devenit partizani înfocați ai acestuia și ai economiei de piață, au ajuns persoane cu înalte responsabilități în Ministerul Apărării și în UE, au primit grade de colonei și generali, li s-au atârnat pe piept decorații europene și românești. Unii dintre ei, generali și contraamirali, sunt și acum purtători de vorbe sau sfetnici de taină ai ministrului Armatei.

Acest lucru este, incontestabil, un model de istețime politică și de supraviețuire a privilegiatilor fostei dictaturi ceaușiste, este o victorie a comunismului de circumstanță practicat în România până în 1989. Dar mai mult decât atât nu este. Democrația europeană nu are de aici nici un câștig. Dimpotrivă!

Semnez cu emoție această nouă ediție a cărții mele care și-a păstrat prin ani, nealterată, cadența frazelor ei răzvrătitoare. Am adăugat în acest volum și paginile care în 1992 nu au putut apărea din cauze politice care azi nu mai sunt valabile. Ediția de acum este în sfârșit, completă.

Tot ce am transmis cititorilor în prefața din 1992 rămâne valabil și azi.

PARTEA ÎNTÂI

Iulie 1987. România.

Colonia militară de muncă grea Uranus

Clădirea care se înalță în fața noastră este uriașă, uluitoare, unică. Dar nu ne mai impresionează. Ne-am obișnuit cu ea ca ocașii cu pușcăriă sau ca marinarii cu nava plecată din port de-o veșnicie. Suntem aici pentru totdeauna. Nici timpul nu mai poate scăpa de-aici. O lume delimitată la trei sute de metri mai încolo de linia gardului de tablă păzit de soldați înarmați. Un perimetru al muncii strivitoare, care anulează timpul și spațiul, li se substituie, devenind el însuși un univers. Pentru noi, în afara muncii nu mai există nimic.

Scot caietul albastru cu scoarțe tari și încep apelul:

— Soldat Gașpar Dominică!

— Prezent!

— Soldat Lupoiaia Ilie!

— Prezent!

— Soldat Urioc Vasile!

— ...

— Soldat Urioc Vasile, din Lugoj! repet eu, strigând în aerul fierbinte al serii, sub cerul de un albastru de cerneală pe care norii fug spre apus, ca și cum s-ar grăbi și ei să ajungă la apelul de seară al norilor.

— Prezent! Sunt aici, tovarășe locotenent! aud glasul lui Urioc înghiontit în mijlocul plutonului de neamțul Drotleff Michael și de Rotaru Eduard.

— Și de ce nu răspunzi, Urioc?

— Ba am răspuns, tovarășe locotenent! Dar așteptam să ordonați apelul pe arme.

„Apelul pe arme“ este invenția mea ca să câștigăm timp și să intrăm la masă mai repede. Plutonul se așază în linie, cu grupele de meseriași

dispuse pe rânduri, primește comanda „Drepti“ și, la un semn al meu, fiecare își strigă tare și repede numele, vârsta și meseria, în timp ce eu îi supraveghez în fața frontului. Cunosc timbrul vocii fiecăruia, așa că nimeni nu poate striga prezent în locul altuia.

— Bine! Atunci să aud apelul pe arme. Să înceapă fierar-betonistii.

Mă întorc cu spatele la pluton ca să pot privi mai bine șantierul. Bag caietul în porthart și-l închid. Clapa de metal cu arc alunecă pe sub inel și revine la loc cu un pocnet sec. Vântul de seară pare și mai fierbinte acum decât la amiază.

— Am înțeles, tovarășe locotenent! strigă Bacriu, care este șeful fierarilor. Deci... Soldat Bacriu Alexandru, 36 de ani, fierar, județul Dolj...

Și ceilalți continuă:

— Soldat Nicola Aurel, 43 de ani, județul Dolj... Soldat Doană Dumitru, 30 de ani, fierar, Dolj... Soldat Pascaru Constantin, fierar, 32 de ani, județul Neamț... Soldat Mureșan Ispas, fierar, 42 de ani, județul Cluj... Soldat Naum Ioan, 48 de ani, fierar, județul Mehedintși... Soldat Groza Gheorghe, 48 de ani, fierar, județul Suceava... Soldat Fotache Vasile, 48 de ani, fierar, județul Iași... Soldat Silaghi Cornel, 24 de ani, Arad... Soldat Damian Vasile, 33 de ani, județul Suceava, încheietor de grupă! Apelul Grupei 1 fierari terminat!

Undeva departe, în șantier, se aude un zgomot de schelă care s-a prăbușit și mă întorc la stânga, privind dincolo de excavația la care lucrează buldozerele și apoi către stadionul vechi și demolat, care ne servește ca platou de adunare și unde va trebui să ajungem. Tot mai multe subunități încep să apară din Casă. O pulbere groasă se ridică leneșă de sub bocancii spârți ori de sub roțile mașinilor. E ciment amestecat cu praf de piatră. Face parte din viața noastră. Îl respirăm, îl mestecăm, nici măcar nu-i mai simțim gustul. În spatele meu continuă imperturbabil apelul plutonului și vocile soldaților sună în aerul cald cu tenacitate și convingere:

— ...Soldat Gașpar Dominică, 48 de ani, dulgher, județul Mureș... Soldat Costea Traian, 49 ani, județul Arad... Soldat Vologa Grigore, 30 de ani, dulgher, județul Tulcea... Soldat Radu Petre, 23 de ani, dulgher, județul Tulcea... Soldat Popov Ifim, 31 de ani, dulgher, județul Tulcea... Soldat Neagu Liviu, 32 de ani, dulgher,

județul Bacău... Soldat Urioc Vasile, 44 de ani, dulgher, județul Timiș... Soldat Lupoia Ilie, 39 de ani, dulgher, județul Suceava... Soldat Voicu Ion, 42 de ani... Tovarășu' locotenent!

Vocea soldatului mă face atent. Rostesc fără să mă întorc:

— Da, soldat! Vorbește! De ce-ai întrerupt apelul?

— Tovarășe locotenent! Mai trebuie să spunem că suntem dulgheri sau tâmplari? Păi ce, dumneavoastră nu știți că noi suntem dulgheri și cei de la Gireadă încolo sunt tâmplari?

Către ieșirea din șantier, departe, se văd betonierele care pleacă spre stația de betoane. Vor lucra în schimbul de noapte. Un vagon cu fier-beton intră pe sus în lagăr și brațul macaralei se mișcă încet către el. Sus de tot, pe ultima cotă, deasupra hățîșului de schele, drapelul tricolor flutură în cer în lumina asfințitului.

— Nu, soldat! Nu mai trebuie să spuneți că sunteți dulgheri sau tâmplari! Continuați!

Și apelul continuă:

— ...Soldat Voicu Ion, 42 de ani, Prahova... Soldat Schneider Ion, 25 de ani, Sibiu... Soldat Amarandei Petru, 29 de ani, Sibiu... Soldat Sandu Vasile, 28 de ani, Prahova... Soldat Bădilă Sofronie, 35 de ani, Prahova... Soldat Toth Iuliu, 24 de ani, Satu Mare... Soldat Filote Gheorghe, 31 de ani, Suceava... Soldat Szabo Ioan, 49 de ani, Timiș... Soldat Toth Alexandru, 28 de ani, Satu Mare... Soldat Rotaru Eduard, 27 de ani, Bacău... Soldat Niculiță Ion... Tovarășu' locotenent!

Chemarea mă face să mă întorc:

— Da, soldat! De ce te-ai oprit?

— Tovarășe locotenent, dar mai trebuie să ne spunem de fiecare dată gradul?

— Bine! Nu mai spuneți gradul. Sunt curios la ce-o să mai cereți să renunț. Continuați!

Și apelul curge mai departe:

— ...Niculiță Ion, 34 de ani, Brașov... Ghica Ion, 29 de ani, Prahova... Floarea Gheorghe, 47 de ani, Argeș... Diaconu Vasile, 34 de ani, Timiș... Gireadă Costache, 49 de ani, Suceava... Dorca Mihai, 36 de ani, Caraș-Severin... Roșeți Ilie, 32 de ani, județul Caraș-Severin... Țăcălău Pascu, 46 de ani, Olt... Dobrică Vâlcu, 43 de ani, județul

Dolj... Avrănescu Gheorghe, județul Sibiu, Mitrea Doru, județul Sibiu... Drotleff Michael, 29 de ani, Sibiu...

Cu coada ochiului, observ că în aripa dreaptă a frontului este mișcare și cei de-acolo se pregătesc să intre la masă înaintea noastră, care suntem în aripa stângă. Comandantul, colonelul Stancu, nu este pe platou și probabil comandanții de batalioane încă ezită dacă să înceapă programul fără el sau nu. Într-o fracțiune de secundă, îmi dau seama că am ocazia să-mi duc plutonul primul la cantină și strig dintr-odată:

— Atențiune! Încetați! Continuăm apelul după ce luați masa. Pluton, v-aliniați! Întoarce capul spre dreapta și ține-alinierea, soldat! Așa! Pluton, drepti!

Rap!

— Pluton, la stăâân-ga!

Rap, rap!

— Pluton, ocolire stânga, înainte marș!

Rap-rap... rap-rap... rap-rap...

Sunt chiar în față, primul, și, asemenea unui miriapod gigantic, coloana se pune în mișcare după mine. Este ora nouăsprezece și treizeci, programul de lucru a luat sfârșit. E iulie, încă nu s-a întunecat, dar, deși lumina începe să scadă, căldura este de nesuportat. Trebuie să coborâm „în groapă” și să ne îndreptăm spre sălile de mese amenajate în clădirea fostului stadion.

Aici, la Casa Republicii, muncesc peste 20 000 de militari rezerviști mobilizați (concentrați) și chiar câteva subunități de militari în termen (mai mult pentru pază și servicii). Toți iau masa la câteva cantine. Dacă întârzii, plutonul trebuie să stea la coadă, oamenii devin irascibili și își manifestă fâțiș nemulțumirea, mai ales dacă sunt rezerviști, cum sunt cei din plutonul meu. Dacă te grăbești, riști să dai nas în nas cu echipa de stat-major a coloneilor și a maiorilor trimiși de comandant să supravegheze modul cum „se încetează” lucrul sau chiar cu comandantul coloniei de muncă. Nimeni nu vrea așa ceva. O întâlnire cu generalul Bogdan te poate duce la trecerea în rezervă sau în fața Consiliului de Onoare.

Mă uit cu îngrijorare la ceas și privesc în jur. Coloanele lungi ale soldaților nu mai respectă distanța dintre rânduri, alinierea se strică,

rândurile se amestecă. Ofițerii gesticulează nervoși și acesta este singurul semn după care-i poți cunoaște pe ofițerii care, în rest, poartă aceleași uniforme rupte și aceleași căști cu care sunt echipați soldații.

— Tutică! Tutică și Burlacu!

— Orđonați, tovarășe locotenent!

— La mine!

Tutică Ștefan din Craiova și botoșăneanul Burlacu Toader știu să se descurce mai bine în acest haos. Sunt și mai în vârstă, primul are 41 de ani și al doilea 34. Își fac loc cu greu printre oameni și vin la mine.

— Fiți atenți, le spun, sunteți lăcătuși și vă descurcați mai bine...

— Orđonați!

— Mergeți în spate și aveți grijă să nu se rupă plutonul și să nu se amestece rândurile. Eu sunt aici, în față. Mai luați cu voi doi fierari, pe Lungeanu Petru din Galați și pe Czari Ioszeľ din Harghita. Uite că Czari a venit deja! Ne-a auzit... Czari, du-te cu Tutică, Burlacu și Lungeanu și păstrați plutonul în formație strânsă, că am impresia că jos la cantine ne așteaptă controlul coloneilor de la statul-major.

— Lungeanu e bun că are 40 de ani, dar unĝurul e prea tânăr, zice Tutică.

— Eu îl cunosc mai bine ca voi. Chiar dacă are 24 de ani, a făcut armata de curând și știe cum să le vorbească alor lui. Fiți atenți, mai e o jumătate de kilometru până la sălile de mese și se poate întâmpla orice. Țineți plutonul compact. Executarea!

Cei trei se îndepărtează prin praful ridicat de miile de bocanci. În aerul irespirabil, mă întorc și strig:

— Ține-alinierea, soldat! Țineți aproape! Și fiți atenți la comenzile mele! Când vă ordon să vă opriți, atunci vă opriți!

Soldații își strâng rândurile instinctiv. Încearcă să meargă în cadență. Îl aud prin șuierul vântului de seară pe Tutică chemându-l pe Lungeanu și departe, în spate, răsună întretăiat vocea lui Czari strigându-le maghiarilor:

— *Maradjon... minden együtt... elrendelte hadnagy... !**

Și vocile unĝurilor îi răspund din mers, gâfâind:

— *Tudomasul veszem! Tudomasul veszem!***

* Stai! Rămâi în formație! Ordin de la toa' lent (*n. red.*).

** Am înțeles, să trăiți! (*n. red.*)

Cuprins

<i>Cuvântul autorului</i>	9
PARTEA ÎNTÂI	
Iulie 1987. România.	
Colonia militară de muncă grea Uranus.	15
PARTEA A DOUA	
Ianuarie 1988. România.	
Colonia militară de muncă grea Uranus.	83
PARTEA A TREIA	
Ianuarie 1989. România.	
Colonia militară de muncă grea Uranus.	181
PARTEA A PATRA	
Octombrie 1989. România.	
Colonia militară de muncă grea Uranus.	267